نةهامةتييةكاني هاوسةريكردن ذنان بةرةو نائومصدي ئةبات

Author: Amanj Khalil

زۆربةي جار لةبةر ئةوةي كةسصك شك نابةن دةردي دلَي لا باس بكةن، ذنان ثةنا دةبةن بةر خۆسوتاندن وةك تاكة رِصطايةك بۆ كؤتاييهصنان بة مةينةتييةكانيان.
36 سالاَن، حةوت مانط لةمةوثصش برِياريدا كة ضيتر تةحةمولي ئةو وةزعة ناكات.

ئةو هةولَيدا خؤي بكوذصت: نةوتي كرد بة لاشةي خؤيداو ئاطري لةخؤي بةردا. بةلاَم نةمردو سةرةرِاي ئةوةي كة ضةند نةشتةرطةريةكي جوانكاري كردووة ثاش رووداوةكة، هصشتا جي برِيني هةولَداني خؤسوتاندن لةسةر رووخساري ديارة.

ئةخشان كة دايكي ضوار مندالَة وتي، "خةسوم تؤمةتي ناراستي ئةداية ثالَم لةبةر ضاوي مصردةكةم و ئةويش هةموو جارصك باوةرِي ثصدةكرد- ئةمةش كصشةي بؤ من دروستكرد،"

حالَةتةكاني خؤشوتاندن لةماوةي ضةند سالَي رابردوودا بةشصوةيةكي بةرضاو زياديكردووة- خؤسوتاندن باوترين شصوازي خؤكوشتنةو زؤرترين رصذةي مردنيشي لصكةوتوةتةوة.

بةثصي ئامارةكاني نةخؤشخانةي ئيمصرجنسي سلصماني، كة يةكصكة لةو خةستةخانانةي تيماري حالَةتي سوتاوي دةكات، تةنها لة شةش مانطي يةكةمي سالَي 2006دا زياتر لة 830 حالَةتي خؤسوتاندني ذنان لة ناوضةكةدا تؤماركراون و نزيكةي 350يان طيانيان لةدةستداوة.

ذمارةكة طؤرِانصكي طةورةية بةبةراوردكردن بة 2005 كة لةو سالَةدا نزيكةي 715 ذن هةولَي خؤسوتاندنياندا‌و ثصنج يةكيان مردن بةهؤي سةختي برينةكانيانةوة. ذمارةيةكي كةم لة ذنان هةولَياندا‌وة بةشصوازي تر خؤيان بكوذن، بةلاَم ئةو ذمارةيةش لة زيادبوونداية:
لة سالَي 2004دا 180 حالَةت هةبووة، بةلاَم لة سالَي 2005دا بةرزبوةتةوة بؤ 260.

زةينةب عوسمان، 34، بصزاربووة لة ذياني. ئةو هةر لة شةفةقي بةيانييةوة هةتا درةنطاني ئصوارة ئيش ئةكات. سص مندالَي هةية كة بةخصويان دةكات، هةروةها ئةبصت 60 سةر مةرِيشيان هةية كة ئةبصت بيانلةوةرِصنصت و شوصنةكةيان ثاك بكاتةوة لة طوندي تازة كة دةكةوصتة 90 كم باشوري خؤرئاواي سلصماني.

بةلاَم سةرباري ئةو هةموو زةحمةتة مصردةكةي نةك هةر يارمةتي نادات، بةلَكو بووةتة مةينةتييةكي تر بؤي. زةينةب وتي، "هةستةكةم وةكو ئةذةلَيصك ئةذيم ،ضونكة ثياوةكةم حسابي ئاذةلَيَكم بؤناكات،ئةو تةنها مني بؤ جنس وبةخصوكردني ئاذةلَةكاني دةوصت،هةركاتصكيش بةقسةي نةكةم بةدار دةكةوصتة لصدانم."

زةينةب ئةوةندة هةست بة نائومصدي ئةكات كة دوو جار هةولَي خؤكوشتني داوة لة رصي خواردني دةرماني سونن و كوللةوة،
وويستم مصردةكةم بترسصنم، بؤ ئةوةي جارصكي تر عةزيةتم نةدات"."

سةميرة موحةمةد، توصذةري كؤمةلاَيةتي كاروبارةكاني ذنان لة رصكخراوي ذياني نوص، كة رصكخراوصكي ناحكومييةو هةولَي رؤشنبيركردني ذنان و طةشةثصداني مافةكانيان ئةكات، وتي يةكصك لة سةرةكيترين ئةو هؤكارانةي كة وا لة ذنان دةكةن هةولَي خؤكوشتن بدةت بريتيية لة ئازاردني جةستةيي، "كاتص كة لة لايةن مصردةكانيانةوة لصيان دةدرصت و سوكايةتييان ثصدةكرصت،"

يةكصكي تر لة هؤكارةكان ئةوةية كة كضان بةزؤر بة شوودةدةرصن. سةميرة موحةمةد وتي ،"ئةوان رِصطةيان لصدةطيرصت لة (ئةنجامداني ئةوةي) كة خؤيان ئةيانةوصت بيكةن، بةتايبةت لة هةلَبذاردني هاوسةري ذيانيان. ئةو كضانة رؤشنبيرن، بةلاَم زؤربةي جار مالَةوةيان ثابةندي دابونةريتي كؤمةلاَيةتين."

زۆربەی ذنان هیض رِصطایەکی دەربازبوون شك نابەن ضونکە ئەترسن لەوەی باسی کصشەکانیان لای هیض کەسصك بدرکصنن. لە ناوضە طوندنشینەکاندا کە دابونەریتی خصلَەکی بەهصزە، شەرمە ئەطەر باسی کصشەکانی نصوان ذن و مصرد لای خەلَکی دەرەوەی عایلەکە بکرصت. لەم خصزانە ثابەندبووە بە دابونەریتەکانەوە تەلاَقدان ئیختیار نیيە بۆ ذن.

نیطار کەمال، خۆصندکاری زانکۆ، برِصکی زۆر حەبی خوارد دوای ئەوەی باوکی لصیدا لەبەر ئەوەی جلی کورتی لەبەرکردبوو. نیطار ضاك بوويەوە، بەلاَم جارصکی تر هەولَی خۆسوتاندنی دا، دووبارە رزطاری بوو. نیطار رازی نەبوو بەوەی شصوازی جل و بەرطی بطۆرِصت. کەسوکارەکەی بەوە تۆمەتباریانکرد کە ئەخلاقی کەمە، و باوکی جارصکی تر دەستکردەوە بە لصدانی. نیطار وتی، "لصرە خەلَك تەقەبولی طۆرِان ناکەن. بەتایبەت ئەطەر ئافرەت بیەوصت شتەکان بطۆرِصت، بۆ نمونە جلوبەرطیان."

لە کاتصکدا کە ناتوانن دەردی دلَیان بۆ ئەندامانی خصزانەکەیان باس بکەن، نیطارو کەسانی تری وەك ئەوەرفەتصکی وایان نییە کە کەسی ثسثۆرِبیبینن، لەبەر ئەوەی ذمارەیەکی کەم لە دکتۆری دەروونزانی هەن ئەو حالَەتانە وەرطرن. هەروەها زۆربەی ذنان ئیحزاج ئەبن یان شەرمیان هەیە لەوەی داوای ئەو ضەشنە یارمەتیيانەبکەن.

نەشمیل عەبدولاَ، 43، کە کصشەی خصزانی هەبووە، یکصکە لەو ذمارە کەمەی ذنان کە ثەنای بۆ هاوکاری دەرەوەی خصزانەکەی بردووە، بەلاَم تەجروبەکەی ئەو هاندەرنیية. نەشمیل وتی ،"فرِصت ئەدەنە خەستەخانەیەکی ثیسوثۆخلَەوە. لەبەرئەوەیە کە کەس ناوصرثت برِوات،" هەروەها وتیشی کە ذنان ترسی ئەوەیان هەیە کە لەلایەن خەلَکەوە خراث مامەلَەیان لەطەلَدا بکرصت، "ئەطەر بضیت بۆ لای دکتۆری نەفسی، خەلَك ئەلَصن شصت بویت."

ضەمکی حەیاو شەرەف ئەوەندە بەهصزە لەم ناوضەیەی جیهاندا کە زۆر جار ئەو ذنانەی هەولَی خۆکوشتنیانداوە ناوصرن باسی مەینەتییەکانیان بکەن. ئەندامەکانی خصزانیان لەطەلَیان دەرِۆن بۆ نەخۆشخانەو دەلَصن کە رووداوصك روویدا (نالَصن هەولَی خۆسوتاندنی داوە)، بەلاَم دکتۆرەکان دەزانن جیاوازی بکەن لەنصوان ئەوانە کە بص ئەنقەست سووتاون و ئەوانەی بە ئەنقەست خۆیان سوتاندووە.

دکتۆرصك لە نەخۆشخانەی ئیمصرجصنسی، کە نەیویست ناوی ببرصت، وتی کە بوونی بۆن و ئاساری نەوت لە بەشی سەرەوەی لەشدا ئاماذەی بەهصزن بۆ خۆسوتاندن. هەروەها وتیشی هەندص جار سوتاوەکان راستی بە دکتۆرو ثەرستارەکان ئەلَصن، بەلاَم بە ثۆلیس نالَصن لەبەرئەوەی ترسی ئەویان هەیە ئەندامانی خصزانەکەیان بطیرصن.

ثەخشان ثەشیمانە لەوەی ئەنجامیداو ئاواتەخوازە رۆذصك لە رۆذان رووخساری وەك جارنی لصبصتەوە، " داوا لە هەموو ذنصك دەکەم کەس بیر لە خۆسووتان نەکاتەوە،ضونکە شصواندنی دەمووضاوو جەستەی لەمردن ناخۆشترە."

لە هەنطاوصکدا بۆ مەبەستی ئەوەی ذنان ثەنا نەبەنەبەر خۆسوتاندن، ذمارەیەك لە رصکخراوەکانی ذنان هەلَمەتصکی رۆشنبیرکردنیان دەربارەی توندوتیذی ناوخصزان دەستثصکردووە. بۆ نمونە رصکخراوی هەتاو درامایەکی رادیۆیی ئامادەدەکات لەسەر ئەو بابەتە. ئاسۆ ئیبراهیم، بەرِصوەبەری هەتاو ئەزانصت کە ئەوە کصشەیەکە لە شەوو رۆذصکدا کۆتایی نایەت، " (ثرۆذەکەمان) ثرۆذەیەکی درصذخایەنە."

ئامانج خەلیل ثەیامنصرصکی ئەنستیتۆی رۆذنامەوانی جەنط و ئاشتی IWPRلە سلصمانیة.

Source URL: https://iwpr.net/ku/global-voices/nhmtyykny-hwsrykrdn-dhnn-brw-nywmsdy-ybt